

Jan Zabłocki

Henryk Kupiszewski (1927-1994)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 37/3-4, 3-6

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*Śp. Henrykowi Kupiszewskiemu
Ambasadorowi Rzeczypospolitej Polskiej
przy Stolicy Apostolskiej
Profesorowi Uniwersytetu Warszawskiego
i Akademii Teologii Katolickiej
przyjaciele, współpracownicy, uczniowie*

JAN ZABŁOCKI

HENRYK KUPISZEWSKI (1927-1994)

W dniu Zmartwychwstania Pańskiego 1994 roku Bóg powołał do siebie Śp. Profesora Dra hab. Henryka Kupiszewskiego, Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej i przy Suwerennym Zakonie Kawalerów Maltańskich. Biorąc udział we Mszy św. celebrowanej pod przewodnictwem Jego Eminencji Józefa Kardynała Glempa Prymasa Polski i w uroczystościach żałobnych na Cmentarzu Powązkowskim pożegnaliśmy niezapomnianego Mistrza, wypróbowanego Przyjaciela, wspaniałego Kolegę.

Henryk Józef Kupiszewski urodził się 13 stycznia 1927 roku w Książnicach Wielkich. Był synem Kazimierza oraz Heleny z domu Kudełków. Przez sześć lat uczęszczał w swojej rodzinnej wiosce do szkoły powszechnej. W 1939 roku złożył egzamin wstępny do Gimnazjum i Liceum im. Kazimierza Wielkiego w Bochni, gdzie ukończył klasę siódmą. Egzamin z trzech następnych klas złożył przed Tajną Komisją Egzaminacyjną. W lipcu 1943 roku wstąpił do Batalionów Chłopskich, gdzie zajmował się głównie kolportażem prasy podziemnej. Do IV klasy gimnazjalnej zapisał się tuż po wojnie (w lutym 1945 roku); Świadectwo dojrzałości uzyskał w lipcu 1946 r. W latach 1946–1950 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dyplom magistra praw otrzymał w 1950 r. Od wczesnej młodości zarabiał na własne utrzymanie początkowo pracą na wsi, potem w cegielni pod Bochnią; był subiektem w firmie „Warta”, mieszczącej się przy Karmelickiej 28 w Krakowie, pracował jako praktykant w Sądzie Grodzkim, przy Starowiśnej 13 w Krakowie.

Po ukończeniu studiów otrzymał posadę w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego; jednocześnie brał udział w seminarium światowej sławy papirologa Profesora Rafała Taubenschlaga. Od 1951 rozpoczął karierę naukową i akademicką w Instytucie Papirologii i Praw Antycznych na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego pracując na stanowiskach asystenta, starszego asystenta i adiunkta. W 1957 roku uzyskał stopień kandydata nauk historycznych na podstawie dysertacji *The Iuridicus Alexandrae* pisanej pod kierunkiem Profesora Taubenschlaga. Dzięki stypendium Ford Foundation, w latach 1958–1959, wraz z całą plejadą wybitnych i powszechnie dziś znanych romanistów, zgłębiał tajniki prawa rzymskiego pod okiem jednego z największych współczesnych romanistów Profesora Maxa Kasera w Münster. W 1960 r. został adiunktem na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, a w 1964 r. habilitował się na

się na podstawie rozprawy *Sponsalia w prawie rzymskim najdawniejszym i klasycznym*. Po roku został zatrudniony na etacie docenta, obejmując równocześnie Katedrę Prawa Rzymskiego i Praw Antycznych. W 1971 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym i został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Uniwersytecie Warszawskim. Tytuł naukowy profesora zwyczajnego otrzymał w 1988.

W latach 1969–1971 Henryk Kupiszewski pełnił funkcję prodziekana do spraw studenckich. Od 1971 do 1978 był dyrektorem Instytutu Historii Prawa. W latach 1981–1982 był prorektorem Uniwersytetu Warszawskiego. W 1990 roku został Ambasadorem Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej, gdzie szczytną misję pełnił do końca swoich sił. Już śmiertelnie chory zorganizował uroczystą sesję naukową ku czci Ojca Świętego: *XV Anniversario del Pontificato di Giovanni Paolo II*. 1978-16-X-1993, na której wygłosił przemówienie.

Profesor Kupiszewski jako jeden ze wspaniałych fragmentów swojej kariery naukowo-dydaktycznej uważał pracę na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Już w 1961 roku na prośbę Księdza Profesora Mariana Myrchy, budującego niemal od podstaw Wydział Prawa Kanonicznego, rozpoczął najpierw wykłady zlecone z prawa rzymskiego, a od 1974 r. został zatrudniony na pół etatu i kierował Katedrą Prawa Rzymskiego.

Własną postawą, wspaniałymi wykładami kładł podwaliny pod kanonistykę wielu pokoleń. Wymagał sporo, również od księży studentów, uważał bowiem, że biskupi czy przełożeni po to ich wysyłają na studia, aby się uczyli.

Zasadniczą pracę naukową uprawiał jednak na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie w nowoczesnie wyposażonej Bibliotece im. Rafała Taubenschlaga prowadził seminaria z prawa rzymskiego. Z jego uczniów sześcioro (Franciszek Wycisk, Maria Zabłocka, Teresa Kunderewicz, Tomasz Giaro, Jan Zabłocki i Bronisław Sitek) napisało rozprawy doktorskie z prawa rzymskiego, w tym troje (Maria Zabłocka, Tomasz Giaro i Jan Zabłocki) uzyskało już *veniam legendi*. Przyjeżdżali też do niego na staż naukowy młodzi romanisci z innych ośrodków (Marek Kuryłowicz, Ireneusz Żeber, Jacek Dmowski i Andrzej Sokala). Henryk Kupiszewski brał udział w blisko czterdziestu przewodach promocyjnych we wszystkich ośrodkach akademickich w kraju.

Od 1961 roku był sekretarzem, a od 1971 redaktorem Rocznika Papirologii Prawniczej (*The Journal of Juristic Papyrology*).

W ramach współpracy z uniwersytetami w Neapolu i Camerino wydawał wraz z Profesorem Pietro Perlingieri serię polskich podręczników tłumaczonych na język włoski. Wspólnie z Profesorem Edoardo Volterra był współtwórcą dni prawniczych polsko-włoskich organizowanych przez Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego i Accademia dei Lincei we Włoszech. Efektem tej współpracy jest wydanie akt symposiumu *Le droit romain et sa réception en Europe. Les actes du colloque organisé par la Faculté*

de Droit et d'Administration de l'Université de Varsovie en collaboration avec l'Accademia Nazionale dei Lincei le 8-12 octobre 1973, Varsovie 1978. Brał aktywny udział w kongresach i sympozjach naukowych tak krajowych jak i zagranicznych. Był członkiem wielu międzynarodowych towarzystw naukowych, m.in. *Association Internationale des Papyrologues, Société Internationale des Droits de l'Antiquité, Société d'Histoire du Droit, Société Italiana di Storia del Diritto, Société Jean Bodin.* W Komitecie *Premio Romanistico Internazionale Gérard Boulvert* pełnił rolę przewodniczącego jury. Czynn timer uczestniczył też w pracach Komitetu Nauk Prawnych, Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej Polskiej Akademii Nauk i sekcji historyczno-prawnej Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Zainteresowania naukowe Profesora Kupiszewskiego dotyczyły trzech głównych obszarów tematycznych. Przede wszystkim były to studia nad prawem starogreckim, papirologią prawniczą, a zwłaszcza nad prawem hellenistycznym. (Już jego pierwsze prace *Surveyorship in the Law of Greco-Roman Egypt* i *The Iuridicus Alexandriae* weszły do literatury światowej). W tym zakresie był jednym z najwybitniejszych specjalistów na świecie, nic więc dziwnego, że wyniki jego badań są cytowane przez papirologów prawniczych, nierzadko wzbudzają dyskusje. Drugim głównym obszarem badawczym było prawo rzymskie. Interesował się nie tylko historią prawa, ale także całokształtem stosunków społecznych, ekonomicznych, kulturalnych i politycznych. Prace z tego zakresu znalazły żywy oddźwięk w literaturze światowej a ich wyniki w dużej mierze zostały zaakceptowane. Najważniejszą jednak dziedziną jego badań w ostatnich latach były studia dotyczące filozoficznych podstaw prawa rzymskiego. Ich wyniki Henryk Kupiszewski zebrał w wysoko cenionej monografii *Prawo rzymskie a współczesność*. Zawarł w niej obszerny zarys dziejów nauki i nauczania prawa rzymskiego od pierwszych szkół prawniczych w cesarstwie wschodnio-rzymskim, aż po pandektystykę XIX i XX wieku oraz przedstawił problematykę etycznych podstaw prawa rzymskiego ze szczególnym uwzględnieniem ich odniesienia do czasów współczesnych.

Henryk Kupiszewski ciągle poszerzał pole swych badań podejmując coraz trudniejsze i bardziej ogólne zadania. Wykazywał przy tym wyjątkową pomysłowość i umiejętność poruszania zagadnień mało opracowanych, kontrowersyjnych i trudnych. Własnych ustaleń dokonywał po dokładnym zapoznaniu się z dorobkiem literatury a wnioski formułował zawsze w oparciu o wszechstronną analizę źródeł. Pisał językiem zwięzłym, żywym i klarownym, choć subtelnym i wymagającym dużej uwagi czytelnika. Owocem jego pracy jest szereg rozpraw, artykułów, recenzji, sprawozdań, not i nekrologów. Sporą ich liczbę opublikował na łamach *Prawa Kanonicznego*.

Profesor Kupiszewski stanowił niekwestionowany autorytet moralny i naukowy nie tylko dla ludzi zajmujących się kulturą prawną i antyczną.

Śp. Henryk Kupiszewski za swoją pracę, oprócz wielu przyznanych Mu nagród krajowych i zagranicznych, został odznaczony Wielkim Krzyżem Orderu Piano przez Papieża Jana Pawła II, Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta, Wielkim Krzyżem Zasługi Kawalerów Maltańskich, Komandorią Orderu Zasługi Republiki Włoskiej, Złotym Krzyżem Zasługi.